



Stadsbyggnad
ÖREBRO

Kulturhistorisk bebyggelseinventering av MARIEBERGSSKOLAN

Mosås 1:205

2005-09-21
Eva Fransson
Stadsantikvarie



Mariebergsskolan

Mariebergs samhälle växte upp som egnahemssamhälle efter järnvägens tillkomst 1862, tack vare hållplatsen Marieberg. Framför allt från 1920-talet fick bebyggelsen fart i och med en viss "industrialisering" av samhällena Mosås och Marieberg, d v s andra typer av arbetsplatser än de jordbruket erbjöd.

Vid slutet av 1950-talet hade Mosjö kommun ca 1 700 invånare, och växte. Tre skolor fanns på 1950-talet: Kyrkskolan byggd 1914, Hagalundsskolan (äldre) och Mariebergsskolan från ca 1920. Den sistnämnda ersattes drygt tre decennier senare av en nyanlagd, dagens Mariebergsskola, som invigdes i och med höstterminen 1956. 1959 fastställde byggnadsnämnden ritningar till ytterligare en klassrumsbyggnad, den östra flygeln. Gymnastiksalen togs i bruk i januari 1964, och 1967 lokaler för barnbespisning, bibliotek och klassrum för mellanstadiet.

En snabbinventering gjordes av skolan 2005-02-09, med anledning av planer på att ersätta de gamla skolpaviljongerna mot en ny, större och för dagens funktion bättre lämpad skolbyggnad. En bedömning av ett eventuellt kulturhistoriskt värde är då önskvärd.

De två först uppförda byggnaderna (byggnad 1 och 2) är lika till gestalten, gula fasadtegelväggar och sadeltak klätt med rött taktegel, stora fönster till klassrummen i två lufter och mindre fönster till övriga utrymmen. De stora delas av upptill där en liten liggande ruta fungerar som vädringsruta. Portarna består av glasade träpartier, fönstren är av trä.

Den norra, byggnad 1, var något av huvudbyggnad från början och har en markerad entré med överhängande tak på träkonsoler som är stödda av slanka målade stålpelare. Portens stora glasade dörrparti motsvaras på bakre fasaden av ett fönsterparti med karakteristisk indelning. Under taköverhänget finns också ett litet burspråk (ett av fönstren till lärarrummet), idag plåtklätt men sannolikt ursprungligen av trä. Vid sidan av porten är en väggfast sittbänk monterad, väl anpassad till byggnaden, och troligen tillkommen under årens lopp.

Byggnad 2 är symmetriskt uppbyggd med fyra fönsteraxlar på var sida om porten. Dörrpartiet är något indraget i en utvändig smyg. En tillbyggnad har gjorts i trä på den norra gaveln, utan anspråk på anpassning.

Entréernas gångtytor har utvändigt skifferbeläggning och invändigt brun kalksten. Kalkstenen ligger även i trappa och korridor i byggnad 1. Båda husens entréer har vindfång som avgränsas åt bägge håll av breda glaspartier. Den större byggnaden har källarvåning och klassrummen ligger därför en halvtrappa upp från entréplanet. Det gula fasadteglet täcker även korridorväggarna i byggnad 1 och har möjligen ursprungligen gjort det i den mindre. Trappan i byggnad 1 har ett smäckert svartmålat smidesräcke.

Invändiga dörrar är tidstypiska lamelldörrar klädda med plywood och ibland med sparkplåtar nedtill. Plywooden är lackad.

Den något senare uppförda *östra byggnaden (byggnad 3)* har i princip samma karaktär men skiljer sig från de första såtillvida att långfasaderna består av träpanel (locklist) och fönster, stora på klassrumssidan österut och små högt sittande mot skolgården, där korridoren med

klädhängare finns. Där finns idag förskola. Ena entrén är placerad på norra gaveln nära hushörnet, den andra något sidoställd på gårdsfasaden. De ursprungliga portarna är utbytta. Takfötterna på alla tre byggnaderna har synliga tassar, avsmalnande och målade i mörk kulör.

Arkitekterna Per Rundberg och Ingrid Uddenberg, Lidingö ritade de två första byggnaderna, Ingrid Uddenberg och Bendt Hjelm-Jensen den tredje.

Gymnastiksalen (byggnad 4) ritades 1963 av örebroarkitekten Henry Lahall. Den höga gymnastiksalsvolymen stöds mot skolgården av en lägre del för omklädningsrum och lärarrum mm. Det gula fasadtegllet återkommer även i denna byggnad och gör att den håller samman med den tidigare bebyggelsen. Tvåkupigt taktegel ligger på taken. Den ursprungliga fönstersättningen finns kvar med sina högt sittande fönster, liksom de ursprungliga fönstren och karmarna. Vid expeditionen/lärarrummet finns dock fönster med normal storlek och bröstningshöjd.

Bespisningsbyggnaden (by 5) uppfördes i en helt annan stil än de övriga, år 1967. Det är en vinklad träpaviljong i två delar, dels den södra klassrumsdelen som är klädd med liggande fjällpanel, och dels den norra matsalsdelen, som tidigare även inrymde bibliotek. Denna del är klädd med lockpanel. På tidstypiskt sätt binds hela byggnaden ihop av en mörk sarg. Klassrumspaviljongen har även ett vitt "fönsterband" där fönstren är omgivna av vitmålade partier. Över entréerna till klassrummen finns enkla platta skyddstak, burna av runda stålpelare och med en fjällpanelklädd kant. Arkitekt till byggnaden var Hans I Eriksson.

Kulturhistoriskt värde

Under 1940-60-talen byggdes en hel del skolor i landet och i Örebro, i synnerhet under 1950-talet. De byggdes generellt sett med hög kvalitet i gestaltning och material, i en stil som närmast kan hänföras till dekorativ funktionalism. Huskropparna var ofta vinklade längor, bestående av klassrumskorridorer och större salar i separata kroppar sammanbundna med varandra till en enhet. I Mariebergsskolan valde man att istället uppföra flera små paviljonger kring den gemensamma skolgården.

Några av dessa skolor i Örebro bör ges ett kulturhistoriskt skydd, d v s de bästa exemplen på respektive typ och årgång. En kulturhistorisk byggnadsinventering av alla skolor bör därför genomföras för att kunna göra ett urval. För att denna viktiga byggnadsperiod i skolhistorien ska få leva vidare, i medvetande om deras höga kvalitet, bör en bedömning snarast göras om vilka skolbyggnader som är lämpligast att lyfta fram som de goda exemplen.

Mariebergsskolan skulle mycket väl kunna ha en plats i ett sådant urval, som representant för den lilla skolan uppbyggd av paviljonger. Utan att i detta läge ha det önskade jämförelse-material vill jag därför hävda att skolans fyra första byggnader (de tegelklädda) har ett kulturhistoriskt värde. Någon eller några av paviljongerna skulle kunna få fortleva som en lokalresurs och en förankring i mitten av det förra seklet – samhället Mariebergs framväxtskede. Självklart är de efter 50 år slitna, men kan renoveras på ett sätt som framhäver deras egenart.

Eva Fransson, stadsantikvarie
2005-09-21









Byggnad 2 Slöjdsalar



Byggnad 3 Förskola





Byggnad 4 Gymnastiksal





Byggnad 5 Skolbispisning, bibliotek





Fotografier: Eva Fransson

Källor till texten:

Harbe Daniel: Kyrka och folk i Mosjö socken. 1970

Waldén Bertil: Mosjö socken. I Sveriges bebyggelse. Landsbygden. Örebro län del II. 1960

Ritningar i BN bygglovarkiv